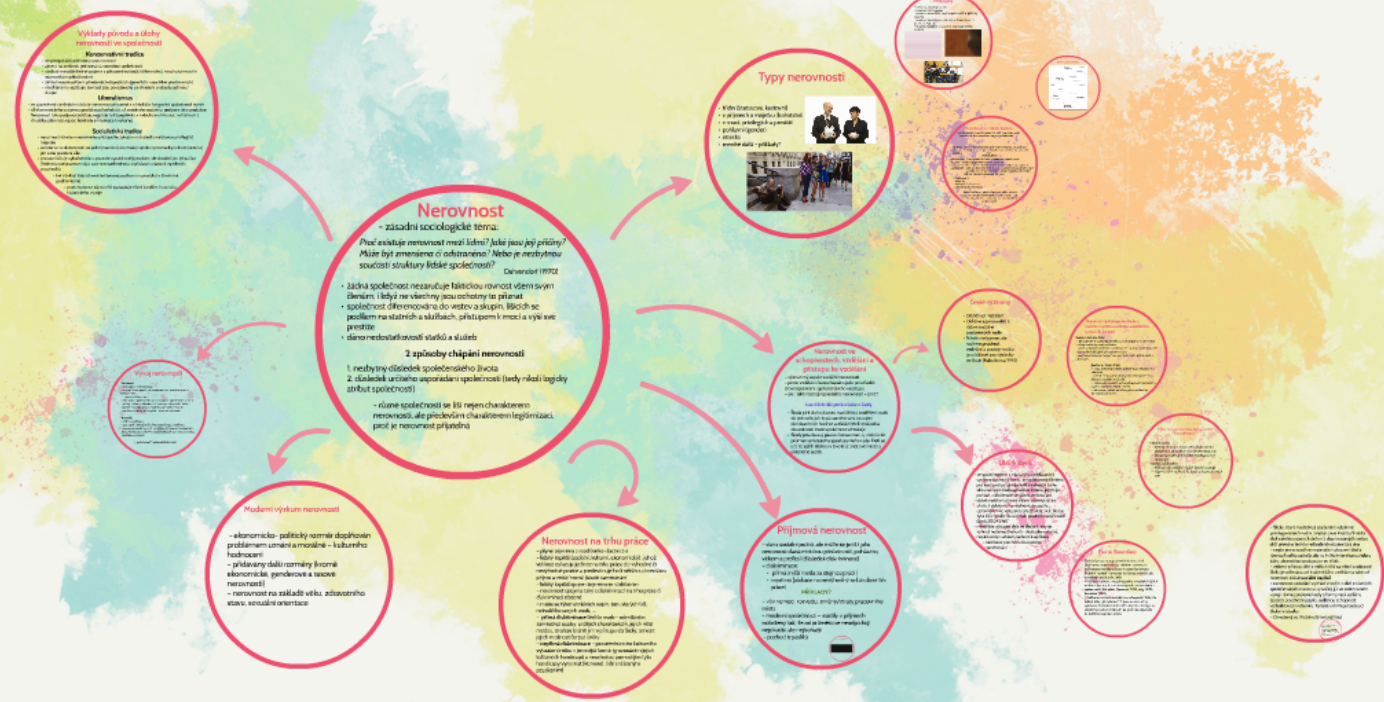

SOCIOLOGIE NEROVNOSTI, NEROVNOST VE VZDĚLÁNÍ

SOCIOLOGIE NEROVNOSTI, NEROVNOST VE VZDĚLÁNÍ

Výsledky přímota a důlky nerovnosti ve společnosti

Konvenční tradice

Identifikace

Sociální právo

Typy nerovnosti

Vlivy struktury školství

Vlivy struktury školství

Vlivy struktury školství

Vlivy struktury školství

Nerovnost

- zásadní sociologické téma.

Proč existuje nerovnost? má-li lid? kde jsou její příčiny?
 Jaké by mělo být cílové nastavení? Někdy je nerovnost součástí struktury lidské společnosti? Co znamená rovnost?

- lidská společnost nesaručuje faktickou rovnost členů svým členem. i když ne všechny jsou ochotny se přiznat
- společnost diferencovaná do vrstev a skupin. liší se počtem na stářích a křížících, zájmovými a výstředně prostředí
- často nerovnosti vznikají a stávají se

2 způsoby chápání nerovnosti

1. nedůvěry důležitosti společenského života
 2. důležitosti určitého aspektu společnosti (tedy nikoli fyzický život společnosti)

- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovnosti, ale především charakterem legitimitaci, proč je nerovnost přijatelná

Vývoj nerovnosti

Vývoj nerovnosti

Vývoj nerovnosti

Vývoj nerovnosti

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost ve vzdělávání

Nerovnost na trhu práce

Nerovnost na trhu práce

Nerovnost na trhu práce

Nerovnost na trhu práce

Nerovnost na trhu práce

Nerovnost na trhu práce

Nerovnost na trhu práce

Nerovnost na trhu práce

Příjmová nerovnost

Příjmová nerovnost

Příjmová nerovnost

Příjmová nerovnost

Nerovnost

- zásadní sociologické téma:

*Proč existuje nerovnost mezi lidmi? Jaké jsou její příčiny?
Může být zmenšena či odstraněna? Nebo je nezbytnou
součástí struktury lidské společnosti?*

Dahrendorf (1970)

- žádná společnost nezaručuje faktickou rovnost všem svým členům, i když ne všechny jsou ochotny to přiznat
- společnost diferencována do vrstev a skupin, lišících se podílem na statcích a službách, přístupem k moci a výší své prestiže
- dáno nedostatkostí statků a služeb

2 způsoby chápání nerovnosti

1. nezbytný důsledek společenského života
2. důsledek určitého uspořádání společnosti (tedy nikoli logický atribut společnosti)

- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovností, ale především charakterem legitimizací, proč je nerovnost přijatelná

Vývoj nerovnosti

Středověk

- funkcionální diferenciaci
- různost a nerovnost připodobňována různosti orgánů v lidském těle
- stavovská společnost
- hierarchie společnosti dána principem reprezentace (moc a privilegia člověka odvozena z moci a privilegií toho, koho reprezentoval (královská od Boha, šlechtická od krále); neodvozena tedy od majetku - nerovnost původu

Novověk

- třídní stratifikace
- postupně nahradila všechny ostatní typy stratifikace
- pozice ve společnosti už není dána při narození (skutečně?), ale odvozuje se od úlohy a úspěšnosti jedince v procesu práce, produkce, obchodu

- "přirozenost" společenského řádu

Výklady původu a úlohy nerovnosti ve společnosti

Konzervativní tradice

- nepředpokládá přirozený stav rovnosti
- akcent na svobodu jedince a různorodost společnosti
- svoboda neoddělitelně spojena s přirozeně existující diferenciací, mnohotvárnosti a rozmanitými příležitostmi
- základ nerovnosti je v přirozených dispozicích (geneticky a sociálně předávaných)
- mechanismy zajišťující rovnost jsou považovány za ohrožení svobody jedinců/skupin

Liberalismus

- ve spontánně vznikajícím řádu je nerovnost přirozená a z hlediska fungování společnosti nutná
- cíl ekonomického systému: produkovat bohatství, cíl sociálního systému: podpora této produkce. Nerovnost tuto podporu zajišťuje, reguluje totiž poptávku a nabídku na trhu soc. rolí (strach z chudoby jako nástroj soc. kontroly a motivace k výkonu)

Socialistická tradice

- nerovnost výrazem nerovného přístupu ke zdrojům v důsledku existence privilegií či majetku
- založena na skutečnosti, že jedni (menšina) kontrolují výrobní prostředky a druzí (většina) jen svou pracovní sílu.
- pracovní síla je vykořisťována, protože vyrobila celý produkt, ale dostává jen jeho část (hodnotu své pracovní síly), zatímco nadhodnotu si přivlastní vlastníci výrobních prostředků.
 - tak vznikají třídy (charakterizované podílem na produkci a životními podmínkami)
 - protichůdnost zájmů tříd způsobuje třídní konflikt, hnací sílu historického vývoje

Typy nerovnosti

- třídní (statusová, kastovní)
- v příjmech a majetku (bohatství)
- v moci, privilegiích a prestiži
- pohlavní (gender)
- etnická
- mnohé další - příklady?

Příklady

- nerovnost ve schopnostech
- nerovnost na trhu práce
- nerovnost ve vzdělání a v přístupu ke vzdělání (příklady skupin?)
- nerovnost v privilegiích a síle sdílených sociálních sítí (teorie soc. kapitálu)
- nerovnost rozdělení vlivu a moci (teorie politického kapitálu)

Pierre Bourdieu - Druhy kapitálu

- pozice člověka v sociálním prostoru, resp. v sociálním poli je „pozicí ve struktuře distribuce různých druhů kapitálu“

- vlastnictví různých druhů kapitálu (a jejich různého objemu) určuje pozici aktéra v sociální struktuře / v sociálním poli / v sociálním (a také fyzickém) prostoru.

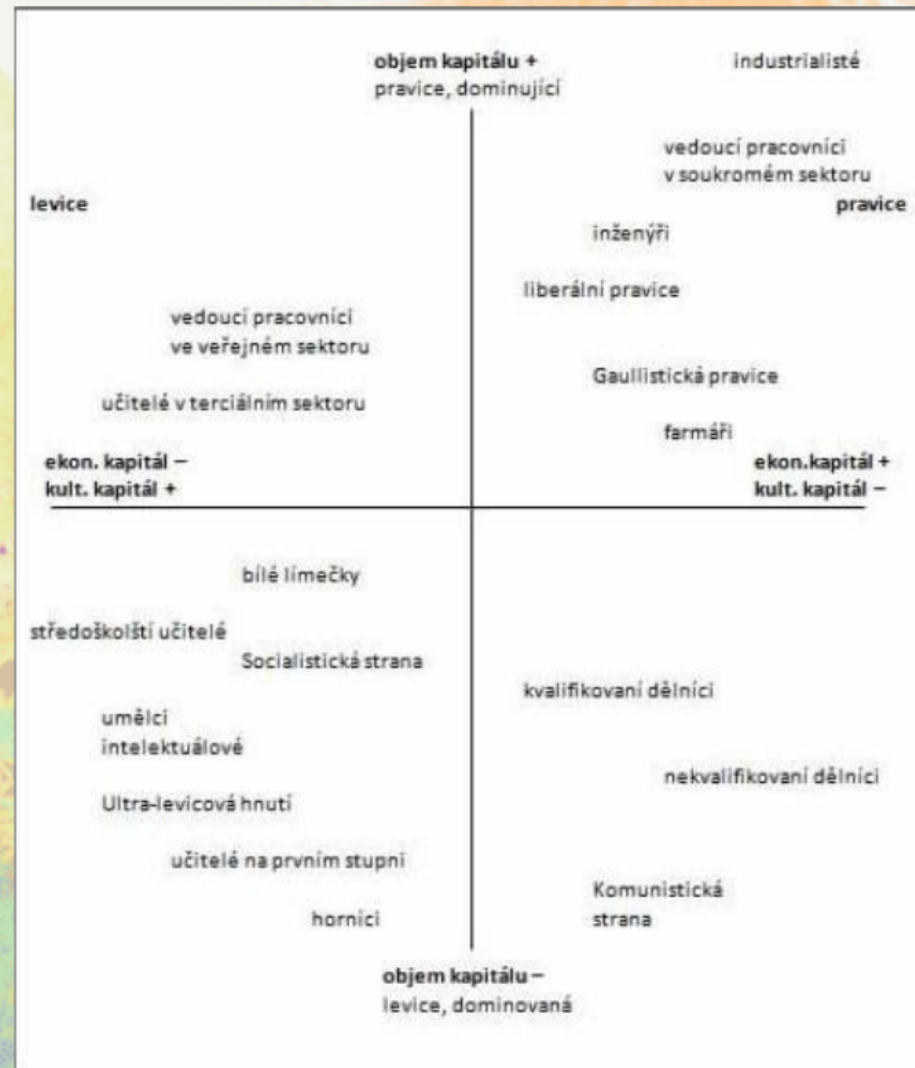
Kapitál

Druhy kapitálu

- **ekonomický** - hlavní stratifikační efekt v moderních společnostech
- **kulturní** - vzdělání, kulturní kompetence, předměty
- **sociální** - sociální síť, známosti a kontakty. Podstatná velikost sítě a její kvalita
- **symbolický** - aktér prostřednictvím něj získává „explicitní nebo praktické uznání“
 - společensky vnímaná hodnota ostatních druhů kapitálů daného jedince, vyjádřená úctou, prestiží, mocí
- **vzdělanostní**
- **rétorický**
- **fyzický** (Loïc Wacquant)
- **erotický** (Catherine Hakim)

- obecně můžeme kapitál chápat jako cokoliv, co má v příslušném sociálním poli či prostoru diferencující (resp. stratifikační) efekt, tzn. co způsobuje nerovnou distribuci uznání a moci.

Schéma soc. prostoru

(Bourdieu [1997] 2000, 134)

Příjmová nerovnost

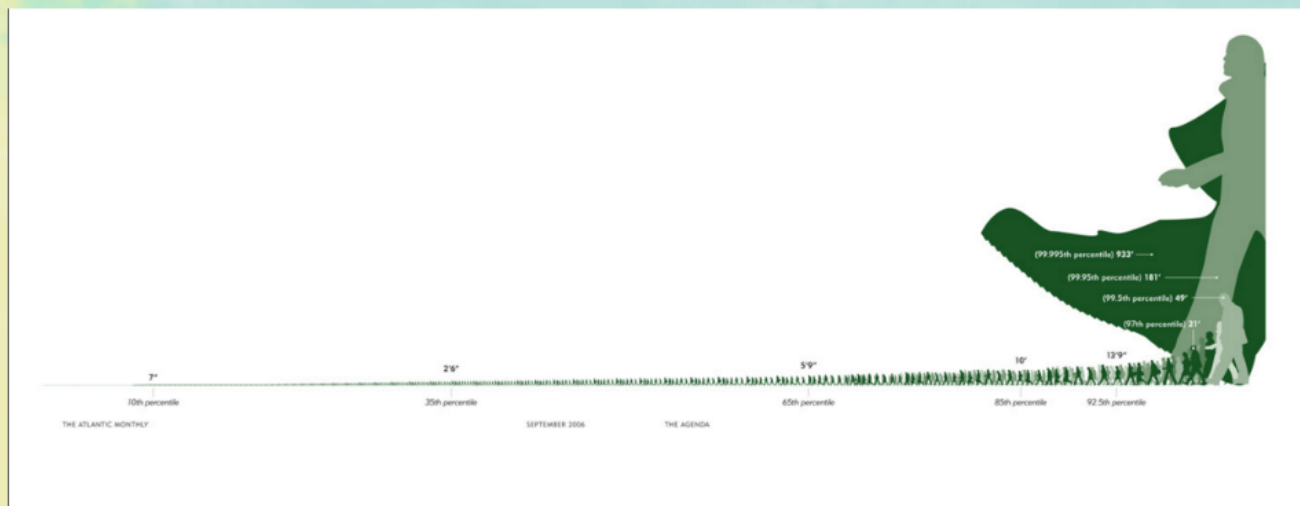
- dána sociální pozicí, ale může se jevit i jako nerovnost daná etnickou příslušností, pohlavím, věkem a profesí (důsledek diskriminace)
- diskriminace:
 - přímá (nižší mzda za stejnou práci)
 - nepřímá (alokace na nevýhodný sekundární trh práce)

PŘÍKLADY?

- vliv nemoci, rozvodu, změny/ztráty pracovního místa
- moderní společnosti - rozdíly v příjmech rozloženy tak, že od průměru se neodpichují nejchudší, ale nejbohatší
- pochod trpaslíků

Pochod trpaslíků

Nerovnost na trhu práce

- plyne zejména z rozdílného vlastnictví
- lidský kapitál (sociální, kulturní, ekonomický) , jehož velikost zařazuje jedince na trhu práce do výhodné či nevýhodné pozice a predestinuje ho k většímu/menšímu příjmu a větší/menší jistotě zaměstnání
- lidský kapitál spojen zejména se vzděláním
- nerovnost spojená taky s diskriminací na trhu práce či diskriminací obecně
- může se týkat etnických skupin, žen, starých lidí, nekvalifikovaných osob, ...
- **přímá diskriminace** těchto osob - odmítáním zaměstnat osoby určitých charakteristik, jejich nižší mzdou, snahou bránit jim v přístupu do školy, omezit jejich možnost čerpat úvěry
- **nepřímá diskriminace** - prostřednictvím kulturního vyloučení nebo v jemnější formě ignorováním jejich kulturních handicapů a neochotou pomoci jim tyto handicapy vyrovnat (Romové, lidé s tělesným postižením)

Nerovnost ve schopnostech, vzdělání a přístupu ke vzdělání

- významný aspekt sociální nerovnosti
- proto vzdělání často chápáno jako prostředek zrovnoprávnění, společenského vzestupu
- ale : také nástroj reprodukce nerovností – proč?

Ivan Illich: Skryté kurikulum školy

- Škola plní úlohu dozoru nad dětmi, rozdělení osob do jednotlivých typů zaměstnání, osvojení dominantních hodnot a získání těch znalostí a dovedností, které společnost schvaluje
- Školy povzbuzují pasivní konzumaci, tj. nekritické přijímání existujícího společenského řádu. Děti se učí, že jejich úlohou v životě je znát své místo a ukázněně sedět.

Ulrich Beck

- ve společnostech s masovými vzdělávacími systémy dochází k tomu, že vzdělanostní kritéria pro lepší pozice splňuje tolik kandidátů, že ke slovu se opět dostávají taková kritéria, jakým je pohlaví, náboženské smýšlení, etnicita atd.
- dobré vzdělání už není klíčem odemykajícím dveře k dobrému zaměstnání, ale pouze oprávněním ke vstupu do předpokoje, kde budou tyto klíče (podle libovolných pravidel) rozdělováni (Beck 2004:246)
- mladí lidé zůstávají déle ve školách, aby se vyhnuli nezaměstnanosti - škola jako čekárna, neplní úkoly v oblasti profesní kvalifikace
 - labilizace přechodu do systému zaměstnání

Pierre Bourdieu

- Školství jen potvrzuje výsadní vlastnosti elit
- Škola umocňuje rozdílnou kulturní orientaci a hodnotová měřítka získaná v časně fázi života (kulturní kapitál) – omezuje tak šance jedněch, ale usnadňuje postup druhých
- Vzdělávací systém naopak je jedna z nejdůležitějších institucí sloužících k sociální reprodukci moderních společností (Bourdieu, Passeron 1990, orig. 1970; Bourdieu 1998).
- Vzdělávací systém nevybírání nejschopnější žáky, ale vybírá žáky „již vybrané“. Ti jsou ze své rodiny vybaveni dostatkem kulturního kapitálu, který je ve školním prostředí zvýhodňuje, protože odpovídá kulturnímu kapitálu učitelů

- Školy, které navštěvují studenti z relativně privilegovaných rodin, zvyšují svou kvalitu/kvalitu škol navštěvovaných dětmi z deprivovaných vrstev drží převaha těchto nekvalitních studentů u dna
- nejde jen o rozdílné materiální vybavení škol a různou kvalitu učitelů, ale i o kvalitu interakce učitele s žáky, atmosféru spolupráce ve třídě...
- ztížený přístup dětí z nižších tříd na elitní soukromé školy je odřezává od kvalitnějšího vzdělání a také od možnosti získat **sociální kapitál**
- nerovnost vzdělání vychází z rodin – děti z různých společenských vrstev si vytvářejí již ve svém raném vývoji různé jazykové kódy a formy řeči, odlišný způsob používání jazyka, odlišnou schopnost verbalizovat myšlenky. To také ovlivňuje budoucí školní výsledky.
- Omezený vs. Rozvinutý řečový kód

Bernstein Teorie jazykových kódů

- Rozdílný způsob komunikace mezi dětmi z různých sociálních poměrů a jeho vztah k akademické kultuře školy

Omezené kódy - komunikace spočívá na nevysovených předpokladech, odkazuje na konkrétní a bližší výchovu pomocí jazykových odvětví a trestů, sdělování především praktických zkušeností

Rozvinuté kódy - zobecnění abstraktní vyjadřování, rozdíle vysvětlují

Bernstein: Teorie jazykových kódů

- Rozdílný způsob komunikace mezi dětmi z různých sociálních poměrů a jeho vztah k akademické kultuře školy

Omezené kódy – komunikace spočívá na nevyslovených předpokladech, odkazuje na konkrétní a blízké, výchova pomocí přímých odměn a trestů, sdělování především praktických zkušeností

Rozvinuté kódy – zobecnění, abstraktní vyjadřování, rodiče vysvětlují

České výzkumy

- Dědičnost vzdělání“
- Odlišné aspirace dětí z různých sociálně postavených rodin
- Nikoli inteligence, ale rodinné prostředí, vzdělání a postoje rodičů jsou klíčové pro výsledky ve škole (Rabušicová 1995)

Porovnání přístupu ke škole u rodičů s vyšším a nižším vzděláním v práci A. Lareau

Rodiče z dělnické třídy:

- jen výjimečně kontaktují učitele a cítí se při jednání s ním nesví
- držíjí nezávislý vztah se školou
- necítí se být kompetentní a vzdělání nechávají na profesionálech
- ponechání dětí jejich přirozenému růstu
- pocit omezování ve formálním prostředí, snaha přizpůsobit se autoritám

Rodiče ze střední třídy:

- často kontaktují učitele, jednání jsou neformální a přátelská
- učitele berou jako partnery, cítí se kompetentní k diskusi o vzdělání svých dětí
- snaha o harmonický rozvoj schopností svých dětí a využití všech příležitostí k němu
- schopnost ovlivňovat dialog a komunikaci ve formálním prostředí

Práce Tomáše Katrňáka „Odsouzení k manuální práci“

Dělničtí rodiče

- Nemají se školou dobrý vztah (také vlastní zkušenost), se vzděláním v životě nepočítají
- Důraz na materiální strategii (vydělávat, být nezávislý)

Vysokoškolští rodiče

- Klíčová role vzdělání v jejich životní strategii
- Zájem o dění ve škole, kultivaci schopností svých dětí

Moderní výzkum nerovnosti

- ekonomicko- politický rozměr doplňován problémem uznání a morálně - kulturního hodnocení
- přidávány další rozměry (kromě ekonomické, genderové a rasové nerovnosti)
- nerovnost na základě věku, zdravotního stavu, sexuální orientace

SOCIOLOGIE NEROVNOSTI, NEROVNOST VE VZDĚLÁNÍ

Výsledky přímota a důhy
nerovnosti ve společnosti

Konvenční tradice

Identifikace

Sociální teorie

Typy nerovnosti

Křivka Lorenza, kvantifikace
a přímota a kvantifikace
a kvantifikace a kvantifikace
a kvantifikace a kvantifikace

Průběh nerovnosti

Nerovnost
- zásadní sociologické téma.

Proč existuje nerovnost mezi lidmi? Jaké jsou její příčiny?
Akteři bytí změnami či odměnami? Nebo je nerovnost součástí struktury lidské společnosti?

Co nerovnost znamená?

- lidská společnost nesuručuje faktickou rovností všem svým členům. I když ne všichni jsou rovní ve přístupu
- společnost diferencovaná do vrstev a skupin. Každá se počtem na státních a kulturních, zájmových a sociálních a výše své prostředí
- často nerovnost ve věku a zdraví

3 způsoby chápání nerovnosti

1. nedůvěry důležitosti společenského života
2. důležitosti učebního aparátu společnosti (tedy nikoli teprve třídy společnosti)

- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovnosti, ale především charakterem legitimizací, proč je nerovnost přijatelná

Vývoj nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Průběh nerovnosti

Nerovnost ve výzkumu

- ekonomické - politicky sármé dopřívání
- politicky sármé dopřívání - kulturní
- politicky sármé dopřívání - kulturní
- politicky sármé dopřívání - kulturní
- politicky sármé dopřívání - kulturní

Nerovnost na trhu práce

- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovnosti, ale především charakterem legitimizací, proč je nerovnost přijatelná
- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovnosti, ale především charakterem legitimizací, proč je nerovnost přijatelná
- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovnosti, ale především charakterem legitimizací, proč je nerovnost přijatelná

Příjmová nerovnost

- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovnosti, ale především charakterem legitimizací, proč je nerovnost přijatelná
- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovnosti, ale především charakterem legitimizací, proč je nerovnost přijatelná
- různé společnosti se liší nejen charakterem nerovnosti, ale především charakterem legitimizací, proč je nerovnost přijatelná